

3.11.2017

Finanssivalvonta
PL 103
00101 Helsinki

Euromaksuasetus ja vastaava kansallinen maksu (FIVA 2/02.07.03/2017)

Finanssivalvonnan lausuntopyyntö siitä, onko Finanssivalvonnan vuonna 2015 pankeille antama ohjeistus ns. euromaksuasetuksessa 924/2009 tarkoitettun vastaavan kansallisen palvelun määrittämisestä muuttuvaa markkinatilannetta vastaava, on saanut melko paljon julkisuutta ja herättänyt keskustelua. Keskustelu liittyy S-ryhmän suunnittelemiin ja osittain jo käynnistämiin toimenpiteisiin luopua Automatia Pankkiautomaatit Oy:n Otto-automaattien sijoittamisesta omiin tiloihinsa ja korvata ne Nokas CMS Oy:n Nosto-automaateilla. Keskustelussa on tuotu esiin ristiriitaisia näkemyksiä siitä, johtaako muutos käteisnostojen muuttumiseen maksulliseksi. Asiasta on oltu suoraan yhteydessä myöskin meihin, minkä vuoksi Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry lausuu asiasta, vaikka meiltä ei lausuntoa ole pyydetty.

Vuoden 2015 ohjeistusta perustellaan sen hetkellä käteisnostoautomaattimarkkinan tilanteella. S-ryhmän suunnittelemissa ja osittain jo käynnistämällä toimenpiteillä on toteutuessaan merkittävä vaikutus markkinatilanteeseen. Kun otetaan huomioon, voimassaolevan ohjeistuksen markkinatilanteeseen liittyvät perustelut, ei sitä, että Finanssivalvonta alkaa pohtimaan ohjeistuksen ajantasaisuutta voida pitää muuttuvassa tilanteessa yllättävänä. Kuluttajaliiton mielestä asian selvittäminen nykyisessä tilanteessa on perusteltua.

Periaatteessa lausuntopyynnössä mainitulla ohjeistuksella on merkitystä vain rajat ylittäviin käteisautomaattinostojen maksuihin, mutta käytännössä vaikutus ulottuu myös kotimaisten nostojen maksuihin. On esitetty huoli siitä, että ohjeistuksen muuttaminen estäisi kilpailun syntymisen pankkiautomaattimarkkinalle. Yleisellä tasolla Kuluttajaliitto pitää kilpailua kuluttajien kannalta hyvänä ja kannatettavana asiana: se varmistaa hintatason kohtuullisuuden. Lisäksi erilaisten toimijoiden markkinoilla olo mahdollistaa monipuolisemman palveluvalikoiman. Lausuntopyynnön kohteena olevassa tapauksessa emme kuitenkaan pysty arvioimaan muutosten vaikutuksia kuluttajien asemaan, joten Kuluttajaliitto ei ota kantaa siihen onko aikaisempi ohjeistus muuttuvaa markkinatilannetta vastaava tai millä tavoin vastaava kansallinen maksu olisi perusteltua määrittää muuttuvassa markkinatilanteessa. Lausunnossa tuodaan esiin näkökulmia, joita Kuluttajaliiton mielestä pitäisi ottaa huomioon asiaa käsiteltäessä.

3.11.2017

Kuluttajien maksutavoissa on tapahtunut viime vuosina suuri muutos. Finanssiala ry:n tutkimuksen mukaan tämän vuoden keväällä yksi kuluttaja viidestä maksoi päivittäistavaraostoksensa ensisijaisesti käteisellä ja neljä viidestä kortilla. Käteisen käyttö on kuitenkin keskimääräistä tavallisempaa sekä yli 55- että alle 18-vuotiailla. Myös lainsäädännössä on tapahtunut ja tapahtumassa muutoksia, joilla voi olla vaikutuksia eri maksutapojen käyttöön. Tämän vuoden alussa voimaan tullut, perusmakutilidirektiivin täytäntöönpanoon liittynyt luottolaitoslain muutos takaa kaikille kuluttajille oikeuden maksukorttiin, joten esimerkiksi maksuhäiriömerkintä ei estä enää korttimaksujen käyttämistä. Uuden maksupalveludirektiivin myötä maksupalvelulakiin on tulossa muutoksia, joista maksutoimeksiantopalveluja koskevan uuden sääntelyn mahdollistamalla uudentlaisilla maksutavoilla voi olla suurtakin vaikutusta käteisen käyttämiseen.

Käteistä rahaa voi nostaa pankkikonttoreista ja pankkiautomaateista, joiden molempien määrä on vähentynyt viime vuosina merkittävästi – lisäksi pankkikonttorien aukioloaikaa on supistettu eikä kaikissa tarjota enää käteispalveluja. Toisaalta käteisen nostaminen on tullut mahdolliseksi kauppojen ja kioskien kassoilta. Käteisnostojen määrä on vähentynyt: vuodesta 2014 vuoteen 2016 nostotapahtumien määrä on Suomen Pankin tilastojen mukaan vähentynyt noin 14 % ja nostetun rahan määrä noin 10 %. Suunnilleen 9 % suomalaisista ei Finanssialan selvityksen mukaan juuri koskaan nosta käteistä rahaa. Yleisin paikka käteisen nostamiseen on pankkiautomaatti, jota käyttää 89 % suomalaisista, osuus on pysynyt vuodesta 2013 vuoteen 2017 suunnilleen samana. Toiseksi yleisin on pankkikonttori, josta käteistä rahaa nosti vuonna 2017 13 % kuluttajista (22 % v. 2013) ja kolmanneksi yleisin kaupan kassa, jonka käyttäjien määrä on noussut vuoden 2013 7:stä 11 prosenttiin vuonna 2017. Muihin Pohjoismaihin verrattuna pankkiautomaattien määrä väkilukuun verrattuna on pieni ja nostojen määrä automaattia kohden suuri.

Käteisen rahan käytön suhteen kuluttajien mahdollisuudet ja tarpeet vaihtelevat suuresti: on kasvava joukko ihmisiä, jotka eivät enää juurikaan käytä käteistä ja on joukko ihmisiä, jotka käyttävät ostoksiinsa pelkkää käteistä – suuri enemmistö ihmisistä on jossakin näiden ääripäiden välissä. Keskeisin käteisen nostopaikka on pankkiautomattiverkosto. Osa ihmisistä haluaa nostaa myös pienempiä seteleitä, kuin pankkiautomaateissa on tarjolla – Kuluttajaliitto onkin aikanaan vaatinut kymmenen euron setelien tuomista pankkiautomaatteihin. Nykyään rahaa voi kuitenkin nostaa myös kauppojen kassoilta, joilta on mahdollisuus saada kaikkia käytössä olevia seteleitä ja kolikoita.

Toisaalta tilanne maksutapojen osalta on muuttumassa käteismaksujen merkityksen vähentyessä ja muiden kasvaessa. Lainsäädännön muutosten vuoksi ja tekniikan kehittyessä tilanteen kehitystä ei voi juurikaan ennustaa.

Käteinen on kuitenkin suurelle osalle ihmisistä nykyään tärkeä maksutapa ja säilynee sellaisena ainakin lähitulevaisuudessa. Erityisesti käteisestä riippuvaisia ovat sekä nuorimmat että iäkkäimmät kuluttajat. Kuluttajaliitosta on tärkeää, että niin kauan kuin käteismaksuja käytetään, kuluttajilla on oikeus nostaa käteistä helposti ja halvalla – mieluiten nykyiseen tapaan tiettyyn rajaan saakka maksutta. Käteisnostojen vaikeutuminen ja kallistuminen vaikeuttaisi erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kuluttajien asemaa. Periaatteessa Kuluttajaliiton suhtautuminen käteisnostotapoihin on teknologianeut-

3.11.2017

raali: tavalla millä käteisnostomahdollisuus turvataan koko Suomessa, ei ole väliä, kunhan se on kuluttajien kannalta toimiva – toisaalta on huomioiva se, että käteisnostoautomaatti on tällä hetkellä yleisimmin käytetty tapa käteisen hankkimiseen.

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Juha Beurling
pääsihteeri

Timo Niemi
lakimies